

Ο ΦΙΛΟΣ
ΤΗΣ
ΝΕΟΛΑΙΑΣ,
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΜΗΝΙΑΙΟΝ.

ΤΟΜΟΣ Δ'.

Τεῦχος ΙΒ'.

Ζάκυνθος 1861.

Φεβρουάριος.

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΙ

περί τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας καὶ γλώσσης.

(Συνέχεια).

Εἶναι τι μέρος τῆς Γραμματικῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετάζονται οἱ Σολοικισμοί, ἢ αἱ Σολοικοφανεῖς συντάξεις τῆς γλώσσης. Ἀφίνω κατὰ τὸ παρὸν τοὺς γελοιώδεις ὀρισμοὺς ἢ ἐξηγήσεις τῆς λέξεως, Σολοικισμός. Ἀρκεῖ νὰ εἶπω μὲ τοὺς Στωϊκοὺς, ὅτι εἶναι «λόγος ἀκατάλληλος συντεταγμένος». Διὰ νὰ καταλάβῃ τις ὅμως τὸν ὀρισμὸν τοῦτον, χρεῖα πρὸ πάντων νὰ ἐξεύρῃ τί εἶναι καὶ νομίζεται Ἀκατάλληλον εἰς τὰς γλώσσας. Δύο λογῶν κανόνας ἔχουσιν αἱ γλῶσσαι· οἱ πρῶτοι καὶ θεμελιώδεις εἶναι κανόνες φυσικοὶ, οὕτως ὀνομασθέντες, διότι ἡ νομοθεσία των ἠκολούθησε τὸν τρόπον τινὰ τὴν φύσιν αὐτῆν των πραγμάτων. Κατὰ τοὺς κανόνας τούτους, αἱ δεκτικαὶ γενῶν, ἀριθμῶν, καὶ προσώπων λέξεις πρέπει νὰ συντάσσωνται πρὸς ἀλλήλας ταυτογενῶς, ταυταριθμῶς καὶ ταυτοπροσώπως· καὶ ἡ τοιαύτη σύνταξις ὀνομάζεται Κατάλληλος, καθὼς ἡ ἐναντία ταύτης λέγεται Ἀκατάλληλος, ἥγουν Σολοικισμός. Ἐὰν εἰς τοῦτον τὸν τρόπον θεωρηθῇ τὸ Κατάλληλον, δὲν εἶναι ἀπὸ τοὺς δοκίμους συγγραφεῖς τῆς Ἑλλάδος, ὅστις δὲν σολοικίζει· καὶ τὸν Σολοικισμὸν πρέπει νὰ ζητῆς εἰς αὐτὰς τὰς Ἀθήνας (1), καὶ ὅχι εἰς τοὺς Σόλους τῆς Κύπρου, ἢ τῆς

(1) Καὶ τοῦτο ἐννοεῖ ὁ Ρωμαῖος Γραμματικὸς Διομήδης, ὅταν εἰπεν ὅτι ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος ἀγαπᾷ τοὺς σολοικισμούς· *Athis, quae brevitati studeat, admittit solæcismos, quos cum docti fecerint, non solæcismi, sed σχήματα λόγου appellantur.*

Κιλικίας. Ὅταν πρέπει νὰ ζητήσωμεν, παρὰ τὴν Καταλληνίαν τῆς φύσεως, ἄλλην Καταλληνίαν, ἥτις δὲν εἶναι ἀνάγκαστον νὰ ὀνομασθῇ Καταλληνία τῆς χρήσεως. Ἰδοὺ πόθεν ἐγεννήθη αὕτη.

Ὅταν τὸ πεπαιδευμένον μέρος τινὸς ἔθνους ἐπιχειρῇ νὰ φέρῃ τὴν γλῶσσαν εἰς τελειότητα, ἄλλο δὲν κάμνει παρὰ νὰ τὴν καθαρῶς ἀπὸ τὰς ἀκαταλληνίας. Μ' ὅλον τοῦτο, ἐπεὶ καὶ αὕτη ἡ καθαρὸς ἔχει ὅρια, οἱ λόγοι νομοθετοῦν τῆς γλώσσης ἀναγκάζονται ν' ἀφῶσιν εἰς αὐτὴν καὶ τινὰς ἀκαταλληνίας, τὰς ὁποίας ὀνομάζουσιν Ἐξαιρέσεις τῶν φυσικῶν κανόνων. Εἰς ταύτας πρόσθε καὶ τὰς ἀκαταλληνίας, ὅσας ἡ γλῶσση, καὶ ὅφ' οὗ τελειωθῇ, προσλαμβάνει, διὰ τὴν φυσικὴν τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν μεταβολὴν κλίσιν· κλίσιν τόσον σφοδρότεραν, ὅσον εἶναι τὸ ἔθνος περιεργότερον, ὅσον ἔχει ψυχὴν πλέον εὐκρίστητον. Ἀφ' οὗ μίαν φορὰν ἐπικυρώσῃ τῶν δοκίμων συγγραφῶν ἢ χρῆσις τὰς ἐξαιρέσεις, ἢ μεταβολὰς ταύτας, ἐπαύσαν πλέον νὰ ᾔναι ἀκαταλληνίαι· καὶ τόσον ἀπέχουν ἀπὸ τὸ νὰ λέγωνται Σολοικισμοί, ὥστε γίνονται τῆς γλώσσης Κομψότητες, καὶ κανόνες τοῦ ὀρθῶς λαλεῖν καὶ γράφειν, τοῦλάχιστον πρὸς ὠριμένον χρόνον διάστημα, ἕως οὗ νὰ ἔλθῃ ἡ γλῶσση εἰς ἄλλην περίοδον, ἢ τελειώσεως περισσοτέρας, ἢ παρακμῆς καὶ φθορᾶς ἀναποφεύκτου. Συμπεραίνεται ἀπὸ τοῦτο, ὅτι δὲν ἐμπορεῖ τις νὰ ὀνομάσῃ Σολοικὸν συγγραφεᾶ ἔθνους σοφοῦ κανένα, ἂν δὲν διορίσῃ πρῶτον τὴν περίοδον τοῦ χρόνου, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε χώραν ἢ χρῆσις τῆς παραβαινομένης καταλληνίας· καθὼς δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἐλέγξῃ ὡς παράνομον τινὰ πολιτικῶς, ἂν δὲν διορίσῃ τὸν χρόνον καὶ τὴν φύσιν τῶν πολιτικῶν νόμων τοὺς ὁποίους παρέβη.

Διὰ τί ἐμὰρολόγησα περὶ τούτου; διὰ νὰ ἐλευθερώσω τοὺς σπουδάζοντας τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τὸν ἄλογον ἐθνουσιασμὸν διὰ συγγραφῆς τινὰς Γραμματικῆς τέχνης, ἀνθρώπους (τὸ ὁμολογῶ καὶ ἐγὼ) σοφοὺς, ἀλλ' ὅμως ἀνθρώπους ὑποκειμένους εἰς ἀπάτην· καὶ διὰ νὰ δείξω ἐν ταύτῃ, ὅτι Γραμματικὴν ὀρθὴν νὰ συντάξῃ τις δὲν εἶναι δυνατόν, ἐὰν δὲν ἐξεύρῃ τὴν φιλοσοφικὴν Γραμματικὴν τοῦ προφορικοῦ λόγου, ἂν δὲν ἐξετάσῃ καὶ μάθῃ πρῶτον τὴν φύσιν τῆς γλώσσης, γενικῶς θεωρουμένης, ἂν δὲν ἔχῃ ἐννοίας ἀκριβεῖς ἐκάστου μέρους τοῦ λόγου, καὶ ἐὰν μὲ τὴν αὐτὴν ἀκριβείαν δὲν διορίσῃ πρῶτον τὴν περίοδον τοῦ χρόνου, τὴν ὁποίαν ἐπιχειρεῖ νὰ προβάλλῃ ὡς κανόνα τῆς γλώσσης.

Ἰδοὺ τί με συνέβη ταύτας τὰς ἡμέρας· πρᾶγμα ἄξιον τσαούτης σκέψεως, ὅπως ἐγένιν ἐκπλήξεως αἷτιον εἰς ἐμέ. Εἶναι τριάκοντα χρόνοι καὶ ἐπέκεινα ἀφ' οὗ ἐπαύσα ν' ἀναγινώσκω Γραμματικὰς. Ἐν-

θυμούμην τοὺς κανόνας, ὅσους εἶχα μάθει μὲ μεγάλην ἀηδίαν εἰς τὸν Λάσκαριν· ἀλλ' εἰς ποίαν τάξιν ἦσαν γραμμέναί τοῦ Λασκάρεως, ἢ τῶν ἄλλων αἱ Γραμματικαί, τούτου κἀνὲν ἔχνος σχεδὸν δὲν μοῦ ἔμεινεν εἰς τὴν μνήμην. Ὁ πλέον παρὰ τοὺς ἄλλους λησμονηθεὶς ἦτον ὁ Θεόδωρος, ἐπεὶ αὐτὸς ἦτο καὶ τὸν ὁποῖον ὀλιγώτερον παρὰ τοὺς ἄλλους εἶχα μελετήσῃ (Καὶ μὴ σκανδαλισθῇ τις ὅτι ὁμολογῶ χωρὶς ἐντροπῆς τὴν ἀμέλειαν τοῦ Θεοδώρου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν σπουδὴν πολλοὶ καυχῶνται νὰ κατεδαπάνησαν τὸ ἀξιολογώτερον μέρος τῆς ζωῆς των). Ἀλλ' ὅμως, ἐπεὶ ἐμελέτων νὰ λαλήσω περὶ τῶν σφαλμάτων τῆς Γραμματικῆς, ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐξετάσω τοὺς λησμονηθέντας Γραμματικούς. Ἐλάβον λοιπὸν εἰς χεῖρας τὴν τετραβίβλον Γραμματικὴν τοῦ Θεοδώρου, ὅταν ἤλθον εἰς τὸ περὶ Σολοικισμῶν τοῦτο μέρος τοῦ παρόντος σχεδιασματος, καὶ ἐζήτησα τί λέγει περὶ αὐτῶν ὁ Θεόδωρος.

Τὸ περὶ Σολοικισμοῦ κεφάλαιον τοῦ Θεοδώρου περιέχει εἰκοσιεπτὰ παραδείγματα σολοικισμῶν· ἐν εἶναι ἀπὸ τὸν Μένανδρον· ἄλλο, τὸ πολυβύβλητον ἐκεῖνον τοῦ Ἡσιόδου, «Σφέτερον πατέρ' ὑμνέουσιν», ἀντὶ τοῦ «Ἰμέτερον». Τὰ λοιπὰ εἰκοσιπέντε μαντεύσαστε πόθεν τὰ ἔλαβεν, ὅσοι δὲν ἔχετε τὴν τύχην νὰ γνωρίζετε τὸν Θεόδωρον. Ἀπὸ κανένα συγγραφεᾶ τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας, θέλετε ἴσως εἰπεῖ, ἢ ἀπὸ κανένα ποιητῆ τῆς δωδεκάτης ἢ τρισκαιδεκάτης ἑκατονταετηρίδος. Λανθάνεσθε· εἶναι ὅλα ἀπὸ τὸν Ὀμηρον. Ὁ ἀμίμητος, ὁ μέγας, ὁ θεῖος Ὀμηρος, ὅστις εἶχεν ἐπτὰ πατρίδας, ἐπεὶ δὲ τόσαι πόλεις συνερίζοντο διὰ τὴν τιμὴν τῶν γενεθλίων του, τοῦ ὁποίου τὰ ποιήματα μετεχειρίζοντο οἱ πατέρες ὡς κατήχησιν εἰς τὴν παιδείαν τῶν ἱδίων τέκνων (1), οἱ νομοθετοῦν, ὡς ὄργανα τῆς προκοπῆς καὶ μελίσσης δόξης τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους (2), καὶ οἱ συγγραφεῖς, καὶ ποι-

(1) «Θίμαι δὲ καὶ τὴν Ὀμήρου ποίησιν μετὰ λαθεῖν δοξάν, ὅτι καλῶς τοὺς πολεμήσαντας τοῖς βαρβάροις ἐνεκομίασε, καὶ διὰ τοῦτο βουλευθῆναι τοὺς προγόνους ἡμῶν ἐντιμὸν αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν τέχνην, ἐν τε τοῖς τῆς μουσικῆς ἄλλοις, καὶ τῇ παιδείᾳ τῶν νεωτέρων (Ἰσοκράτ. Πανηγυρ.).»

(2) Ναί! τὰ πρόαια τοῦ Μαραθῶνος, τῆς Σαλαμῖνος, τῶν Πλαταιῶν, εἰς ἕνα λόγον, εἰ τι μίγα καὶ λαμπρὸν κατώρθωσαν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ἦτον ἀποτέλεσμα τῶν πρώτων ἐκείνων τῶν πολεμῶν, τοὺς ὁποίους εἶχαν λάβει εἰς τὴν νεαράν αὐτῶν ἡλικίαν ἀπὸ τὴν συνεχῇ τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων ἀνάγνωσιν· ὁ φιλοσοφικὸς αὐτὸς στοχασμὸς δὲν εἶναι ἰδικὸς μου, ἀλλὰ τοῦ ῥήτορος Λυκούργου (κατὰ Ἰσοκράτ. §. 27) «Τούτων τῶν ἐπῶν [τοῦ Ὀμήρου] ἀκούοντες, ὧ ἀνδρες, οἱ πρόγονοι ἡμῶν, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ζηλοῦντες, οὕτως ἔσχον πρὸς ἀρετὴν, ὥστε οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς αὐτῶν πατρίδος, ἀλλὰ καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὡς κοινῆς, ἤθελον ἀποκνηθῆναι. Οἱ γὰρ ἐν Μαραθῶνι παραταξάμενοι τοῖς βαρβάροις κ. τ. λ.». Ὀλίγον ἀρχήτερον (Αὐτ. §. 26) εἶχεν ὁ Λυκούργος φέρει μαρτυρίαν τοῦ Ὀμήρου στίχους ἐξ ἀπὸ τὴν Ραφφιδίαν Ο., 494-499, πρὸ τῶν ὁποίων λέγει, «Βούλομαι δ' ὑμῖν καὶ τὸν Ὀμηρον παρασχέσθαι Ε-» ΠΑΙΝΟΝ (γρ. καὶ τὸν Ὀμηρον παρασχέσθαι ΕΠΗΝ, ἢ, Καὶ τὴν τῶν Ὀμήρου παρασχέσθαι ἐπῶν) οὕτω γὰρ ὑπῆλθεν ὑμῖν οἱ πατέρες σπουδαῖον εἶναι ποιητὴν, ὥστε νόμον

ηται, ὡς παραδείγματα τῆς συγγραφῆς καὶ ποιήσεως (1), τὸν ὅποιον οἱ παλαιοὶ μὲ ὠμοῦς ἐτίμησαν, καὶ οἱ νέοι τῆς Εὐρώπης σοφοὶ δὲν ἔπαυσαν ἔτι νὰ θαυμάζωσι, κατεδικάσθη ἀπὸ Γραμματικὸν τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατοσταετηρίδος, καὶ μετὰ παρέλευσιν δύο χιλιάδων καὶ σχεδὸν τετρακοσίων ἐτῶν, ὡς ὁ πλέον σόλοικος, ἤγουν ὡς ὁ πλέον ἀμαθὴς τῆς ἰδίας αὐτοῦ γλώσσης ποιητής. (Ἀκολουθεῖ).

Η ΠΡΩΤΗ ΕΚ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΤΟΥ ΑΓΓΛΟΥ ΠΕΡΙΗΓΗΤΟΥ SAVARY.

Πρὸς τὸν Κ. Α. Μ.

Ἀλεξάνδρεια, τῇ 24 ἰουλίου 1777.

Ἡ σιγή μου, Κύριε, διεγείρει τὰ παράπονά σας. Ἐπικαλεῖσθε τὰς ὑποσχέσεις μου. «Ποῦ εἰσὶν, λέγετε, αἱ εἰκόνες τῶν ἀνατολικῶν »ἡθῶν τὰς ὁποίας προσεδόκω κατ' ἀρέσκειαν ὑμῶν ἵνα παρατηρήσω αὐτάς; Πῶς! παρῆλθον τρία ἔτη ἀποῦ περιηγεῖσθε τὴν »Αἴγυπτον, καὶ εἰσέτι δὲν μοι ἐγράφατε λέξιν τινὰ περὶ χώρας »διαβοήτου μεταξὺ ὧν τῆς γῆς τῶν χωρῶν;» Τοιαῦται αἱ μέμψεις σας. Ἀλλ' ἀναμνήσθητε τὰς ὁποίας μοι ἐδόσατε συμβουλὰς ὅταν ἀνεχώρουν ἐκ τῶν Παρισίων, καὶ εἴλετε μὲ δικαιολογήσει. «Ὡ νέε, »πορεύεσθε εἰς γῆν ξένην, ὅπου θέλετε ἰδεῖ νέους ἀνθρώπους. »Παρατηρήσατε τὴν ἐπιβροήν τοῦ κλίματος, τὴν ἰσχὺν τῆς θρησκείας, τὸν δεσποτικὸν νόμον τῶν ἀρχαίων ἐθίμων, καὶ τὴν ἐνέργειαν τὴν ὁποίαν ὁ δεσποτισμὸς συνεχῶς ἐξασκεῖ ἐπὶ τῶν ἀδυνάτων, καὶ θέλει εὖρεϊ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐλαττωμάτων καὶ ἀρετῶν αὐτῶν» πρὸς διευκόλυνσιν τῆς σπουδῆς ταύτης μάθετε τὰς »γλώσσας τῆς Ανατολῆς, συνδιαλέχθητε μετὰ τῶν Ἑλλήνων, τῶν »Τούρκων, τῶν Ἀράβων, ζήσατε μετ' αὐτῶν, ὅπως ἴδητε ποῶι »οὗτοι» ἀγῆσατε ἐν Γαλλίᾳ τὰς προλήψεις σας, προσπαθήσατε νὰ »διαγράψετε φυσικῶς τοὺς ὁποίους θέλετε ἰδεῖ λαοὺς, ἔχετε ὑπ' »ὄψιν ὅτι ὁ Τούρκος δὲν μεταβάλλει φῶσιν καὶ μὴ παραστήσῃτε »τοὺς Παρισίους ὡς τὸ μέγα Κάϊρον.» Τοιαῦται ἦσαν αἱ διδασκα-

νῆεντο καθ' ἑκάστην πενταετηρίδα τῶν Παναθηναίων, μόνον τῶν ἄλλων ποιητῶν ῥαφιδεῖσθαι τὰ ἔπη, ἐπιδειξὶν ποιούμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τὰ κάλλιστα τῶν ἔργων προηροῦντο». Περὶ δὲ τοῦ νόμου νὰ ῥαφιδῶνται τοῦ Ὁμήρου τὰ ἔπη εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων λέγει τι καὶ ὁ Πλάτων (Ἰππαρχ. σελ. 228).

(1) Ἡ ἀμίμητος εὐφράδεια τοῦ Πλάτωνος εἶναι ἀναμφιβόλως ἀποτέλεσμα τῆς συνεχῆς ἀναγνώσεως τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων. Ὁ Ἀισχύλος ὠνόμαζε, μὲ πολλὰ νόστιμον μετριοφροσύνην, τὰς τραγωδίας του, Ἀποφάγια τῶν μεγάλων δειπνῶν τοῦ Ὁμήρου (Ἀθην. Η, σελ. 347).

λίας δὲ μ' ὑπηγόρευεν ἡ σοφία σας. Τὸ λογικόν σας μὲ κατέπεισε περὶ τούτων, ἡ φιλία σας μοι κατέστησεν αὐτὰς ἀκριβεῖς, καὶ διέμειναν ἐγκεχαραγμέναι ἐν τῇ μνήμῃ μου. Τριετὲς περιηγήσεις, πόνοι καὶ μόχθοι ἀφιερῶθησαν ὅπως πραγματοποιηθῶσιν. Ὅταν σᾶς γράφω ταχύτερον θέλω εἶσθαι πρὸς ὑμᾶς ἥττον εὐπειθής.

Ἦθελα κρίνει εὐλογον νὰ σᾶς ὁμιλήσω, κατὰ πρῶτον, περὶ τῶν ὁρίων τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν ἐπαναστάσεων δὲ ὁ χρόνος καὶ τὰ δεινὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπῆνεγκαν. Δυνάμει τῶν ἀρχαίων καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ πατρὸς Sieard, τοῦ Pokoke, τοῦ Nieburh καὶ τοῦ Danville συνήρμωσα τὰς παρατηρήσεις μου. Ὁ τελευταῖος οὗτος γεωγράφος, ὅστις, διὰ τῆς σοφῆς αὐτοῦ κριτικῆς γνωρίζει νὰ διακρίνῃ τὴν ἀλήθειαν μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν ἀντιφάσεων τῶν περιηγητῶν, συγχάκις μεγάλην μοι παρέσχε βοήθειαν. Δὲν ἐγκαταλείπω δὲ αὐτὸν εἰμὴ ἐν ταῖς χώραις ὅπου ἔπρεπεν ἀφεύκτως νὰ ἴδῃ ὅπως μὴ ἀπατηθῇ.

Ἡ Αἴγυπτος περιορίζεται πρὸς βορρᾶν μὲν ὑπὸ τῆς Μεσογείου, πρὸς νότον δὲ ὑπ' ἀλύσσεως ὁρέων δι' ὧν διαχωρίζεται ἐκ τῆς Νουβίας, καὶ περατοῦται ὑπὸ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τοῦ ἰσμοῦ τοῦ Σουέζ. Πρὸς δυσμὰς ἔχει σύνορα τὰς ἐρήμους τῆς Λιβύης, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ὠκοδομήθη ὁ ναὸς τοῦ Διὸς Ἀμμωνος. Τὸ μεγαλύτερον μῆκος τοῦ κτιρίου τούτου ἀρχεται ἀπὸ τῆς Syenne, κειμένης ὑπὸ τὸν Τροπικὸν τοῦ Καρκίνου, καὶ φθάνει μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Burlos, ὅπερ, σχηματίζον τὴν πλέον ἐκτεταμένην ἄκραν τοῦ Δέλτα, ἀπολήγει ἔχον 32 βαθμῶν τὸ εὖρος. Ἡ διάστασις αὕτη συνίσταται εἰς διακοσίας, περίπου, εἴκοσι πέντε λεύγας, καὶ τὸ μεγαλύτερον αὐτοῦ πλάτος εἰς ἐξήκοντα ὀκτῶ, εὐθείαν ἄγοντες γραμμὴν ἐκ τῶν ἐρειπίων τοῦ Πηλουσίου πρὸς τὸν πύργον τῶν Ἀράβων, ἄλλοτε ὀνομαζόμενον Taposiris. Τὸ μέτρον τοῦτο συμφωνεῖ μετ' ἐκείνου τῶν ἀρχαίων (1) οἵτινες, πεντήκοντα τεσσάρων λευγῶν ἑκτασιν τῷ Δέλτα ἀπέδιδον,

(1) Διόδορος ὁ Σικελιώτης καὶ ὁ Στράβων λέγουσιν ὅτι ἡ βᾶσις τοῦ Δέλτα, ἥτις ἐξετείνεται ἐκ τοῦ Πηλουσίου μέχρι τοῦ Κανώβου, τῶν Alboukir, εἶχε μέγεθος 1300 σταδίων, τὰ ὅποια δύνανται νὰ ἰσοδυναμήσωσι πρὸς 34 λεύγας. Προσθέσατε ἀκολουθῶς δεκατέσσαρας λεύγας ἀπὸ τοῦ Κανώβου μέχρι τοῦ Πύργου τῶν Ἀράβων καὶ θέλετε ἔχει 68 λεύγας. Ὁ Ἡρόδοτος διηγείται 60 σχίνους, δηλαδὴ, 80 λεύγας ἀπὸ τοῦ Κασίου μέχρι τοῦ Πλεντινίου κόλπου, ἐνθα ἔκειτο ὁ Ταπόσιρις. Τὸ ὅρος Κάσιος ἐμπεριέχει 12 λεύγας πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Πηλουσίου. Ἀφαιροῦντες τὸν ἀριθμὸν τοῦτον τοῦ πρώτου, θέλομεν ἔχει ἐπίσης 68 λεύγας τοῦ Πηλουσίου πρὸς τὸν Ταπόσιριν. Φανερὸν, ὅτι οἱ δύο οὗτοι γεωγράφοι ἐμέτρησαν τὴν αὐτὴν ἑκτασιν κατ' εὐθείαν, καὶ ὅχι πλαγίαν γραμμὴν, ὡς ὁ Ἡρόδοτος, τὴν βᾶσιν τοῦ Δέλτα. Καθότι ἀπὸ Προδότου μέχρι τῶν κατ' αὐτοὺς χρόνων, τὸ μέρος τοῦτο τῆς Αἰγύπτου εἶχεν ἤδη αὐξηθῇ δι' ἀπείρου ποσότητος ἁμμου τὴν ὁποίαν ὁ Νεῖλος συμπαρασύρει ἐν ταῖς βίβροις αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ἠκολούθουν τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, ἤθειον εὖρεϊ ἀξιοπαρατήρητον αὐξήσιν.

ἀπὸ τοῦ Πηλουσίου μέχρι τοῦ Κανώβου, καὶ δεκατέσσαρας, ἀπὸ τοῦ Κανώβου μέχρι τοῦ Ταποσίρεως.

Ἡ Αἴγυπτος διαιρεῖται εἰς ἄνω καὶ κάτω. Ἡ πρώτη ἐστὶ μακρὰ κοιλάς, ἥτις ἄρχεται ἀπὸ τῆς Σιένης καὶ λήγει μέχρι τοῦ μεγάλου Καίρου. Δύο σειραὶ ὄρεων, ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἀρχόμεναι καταρράκτου, ἀποτελοῦσι τὰ μεγάλα τῆς ὄρια, καὶ διευθύνονται ἀπὸ νότου πρὸς ἄρκτον μέχρι τοῦ ὑψώματος τοῦ Καίρου, ὅπου, δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ἀποχωρίζονται, ἡ μὲν φθάνει τὸ ὄρος Colzoum, ἡ δὲ λήγει εἰς λόφους ἀμμόδεις πλησίον τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἡ πρώτη σύγκειται ἐξ ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων βράχων, καὶ ἡ δευτέρα σχηματίζεται ἀπὸ ἀμμόδεις λόφους κειμένους ἐπὶ θάσεως τιτανόδους λίθου. Ἐκείθεν τῶν ὄρεων τούτων ὑπάρχουσιν αἱ ἔρημοι, αἵτινες σύνορα ἔχουσι τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν πρὸς ἀνατολάς, καὶ τὴν ἑκτασιν τῆς Ἀφρικῆς πρὸς δυσμὰς, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἐκτείνεται ἡ ἐπιμήκης αὕτη πεδιάς, τῆς ὁποίας τὸ μεγαλῆτερον πλάτος δὲν ὑπερβαίνει τὰς ἐννέα λεύγας. Ἐκεῖ ὁ Νεῖλος ἐλκύει τὰ ὕδατά του μεταξὺ δύο ἀνυπερβλήτων περιφραγμάτων. Πότε μὲν, ὡς ποταμὸς πρῶτος, ἀκολουθεῖ σιγαλόεως τὴν βοῇ τὴν ὁποίαν ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη τῷ ἐνεχάραξαν, πότε δὲ, ὡς χειμάρρος ἀπύτομος, ἐρυθριῶν ἐκ τῶν ἄμμων τῆς Αἰθιοπίας, ὑπερπηδᾷ ἐλευθέρως τὰς ὄχθας του, κυριεῦει τὰς πεδιάδας, καὶ διὰ τῶν κυμάτων του, καλύπτει ἀπόστημα διακοσίων λευγῶν. Ἐντὸς τῆς περιφήμου ταύτης κοιλάδος οἱ ἄνθρωποι ἀνῆλθον, κατὰ πρώτην φοράν, τὴν δαδὰ τῶν ἐπιστημῶν, τὸ φῶς τῶν ὁποίων διεχύθη εἰς τὴν Ἑλλάδα (1) καὶ ἀλεπαλλήλως διεφώτισε τὴν ἐπίλοιπον οἰκουμένην. Ἡ κοιλάς αὕτη εὐφορεῖ πάντοτε ὡς ἐν ταῖς ὡραίαις ἡμέραις τῶν Θεῶν· ἀλλὰ καλλιεργεῖται πολὺ ὀλιγώτερον, καὶ αἱ περίφημοι αὐτῆς πόλεις εἰσὶ κατεδαφισμέναι ἐντὸς τοῦ κονιορτοῦ. Οἱ Νόμοι καὶ αἱ τέχναι ὑπὸ τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς ἀμαθείας ἀντικατασταθεῖσαι κατεστράφησαν. Ἡ κάτω Αἴγυπτος συμπεριλαμβάνει ὅλας τὰς χώρας μεταξὺ τοῦ Καίρου, τῆς Μεσογείου, τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ καὶ τῆς Λιβύης. Ἡ πεδιάς αὕτη, ἐπ' ἅπειρον ἐκτεταμένη, προσφέρει ξηρὰς ἄμμους, καὶ ἐμπεριέχει ζώνην καλλιεργημένων γαιῶν παρὰ τὰς διώρυγας τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ, τὴν τρίγωνον νῆσον, ἣν οἱ Ἕλληνες ἀπεκάλεσαν Δέλτα. Αὕτη σχηματίζεται ἐκ τῶν δύο τοῦ Νεῖ-

(1) Ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Στράβων καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, λέγουσι κατ' ἀρχαίαν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἤρσαντο τὰς πλείους αὐτῶν γνώσεις ἐν Αἴγυπτον. Ἐκείθεν ὁ Ὁμήρος καὶ ὁ Ὀμηρος μετῆλθον τὴν μυθολογίαν, καὶ αἱ θυγατέρες τοῦ Δαναοῦ, τὰ μυστήρια τῆς Δήμητρας. Ἐκεῖ οἱ φιλόσοφοι τῶν ἐσπούδασαν τὴν ἀστρονομίαν, καὶ οἱ νομοθέται αὐτῶν τὴν ἐπιστήμην τῆς κυβερνήσεως.

λου κλάδων, οἵτινες πρὸς τὸν Batn el bakara (ὁ ἄνεμος τῆς θαλάσσης) διαχωρίζονται χύνονται εἰς τὴν θάλασσαν ὑποκάτω τῆς Δαμιέτης καὶ Ροσσέτης. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος, νῆσος, ἡ εὐφωρότερα τοῦ κόσμου, ἀπώλεσε πολὺ τῆς ἐκτάσεώς της, διότι ἄλλοτε εἶχεν ὡς ὅρια τὸ Κανώβον καὶ τὸ Πηλούσιον (1). Ἐπειδὴ δὲ, οἱ κατακτηταί, διὰ τῶν λεηλασιῶν των, κατέστρεψαν τὸν ἀνατολικὸν τῆς Αἴγυπτου προμαχῶνα, οἱ γεωργοὶ εὐρεθέντες λίαν ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς εἰσβολὰς τῶν Ἀράβων, ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς χώρας. Οἱ ὄχαιοι, δι' ὧν, ἐκίεσε τὰ ὕδατα ἐκομίζοντο καὶ ἡ εὐφορία ἐπῆρχετο, εἰσὶν ἀπεπληρωμένοι. Ἡ γῆ παύσασα τοῦ ν' ἀρδεύεται, καὶ συνεχῶς φεγομένη ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς θερμότητος, μετεβλήθη εἰς ἄγονον ἄμμον. Εἰς τοὺς τόπους ἐνθ' ἄλλοτ' ἐβλέποντο ἐξοχαὶ εὐδαίμονες καὶ ἀθηραί πόλεις (2), ἐπὶ τοῦ Πηλουσιακοῦ, Τανιτικοῦ καὶ Μανδασινιακοῦ, κλάδων, οἵτινες καὶ οἱ τρεῖς ἐνταυτῷ ἀναχωροῦσιν ἐκ τῆς διώρυγος τῆς Δαμιέτης, τὴν σήμερον δὲν εὐρίσκονται, εἰμὴ ἄθλια τινὰ χωρίδια περικυκλωμένα ὑπὸ φοινίκων καὶ ἐρήμων. Αἱ διώρυγες αὗται ναυσίποροι ποτὲ (3) δὲν εἶναι πλέον πάρεξ ματαία παράστασις τῆς ἀρχαίας αὐτῶν καταστάσεως καὶ συγκοινωνοῦν μετὰ τῆς Μανζαλικῆς λίμνης, μόνον, ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς ἐνῶ αὐξάνει τὸ ὕδωρ τοῦ Νεῖλου, καὶ ἀκολουθῶς ξηραίνονται. Ἐξορύττοντες δὲ αὐτὰς καὶ μεταθέτοντες τὸν βόρβον, τὸν ὅποιον ἐκεῖσε ὁ ποταμὸς ἀποθέτει, ἀφοῦ οἱ Τοῦρκοι κατέλαβον τὴν Αἴγυπτον, ἤθελαν ἀποκαταστήσει καρποφόρους τὰς πεδιάδας, καὶ τὸ Δέλτα ἤθελαν ἔχει τὸ τρίτον τοῦ μεγάλου του. Ἐν τούτοις, Κύριε, ἐνῶ ἔχετε γενικὴν τινὰ περὶ τῆς Αἴγυπτου ἰδέαν, ἐπιστήσατε τὴν προσοχὴν σας ἐπὶ τῆς εὐδαίμονος ταύτης χώρας, καὶ ἀκολουθήσατε τὰς ὁποίας ὑπέστη μεταβολὰς. Μετὰ χρόνους, τῶν ὁποίων ἡ ἱστορία τὴν ἐποχὴν μᾶς διέσωσε, λαοὶ καταθάντες ἐκ τῶν ὄρεων ἔτινα περιζωννύουσι τὸν καταρράκτην, εἰσῆλθον εἰς τὴν κοιλάδα τὴν ὁποίαν ἐπλημύρει ὁ Νεῖλος (4), καὶ ἥτις ἦτον ἔλος ἄβυστον, κεκαλυμμένον ὑπὸ βρούλων καὶ καλάμων. Μετὰ πολυπλάσιους καὶ συχνὰ ὀλεθρίους δοκιμὰς, ἀνεκάλυψαν τὰς πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι τοῖς ἦσαν ὑγιεῖς, καὶ διέκριναν τὸν (5) λωτὸν, τὸν ὅποιον

(1) Στράβων, βιβλίον 17.

(2) Ἡ Βουβαστὸς, τὸ Πηλούσιον, ἡ Φακοῦσα καὶ ὅλαι αἱ πόλεις αἵτινες ἦσαν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ Δέλτα εἰσὶν ὀλοσχερῶς κατεδαφισμέναι.

(3) Οἱ κλάδοι, ὁ Πηλουσιατικὸς, ὁ Τανιτικὸς καὶ ὁ Μανδασινιακὸς ἦσαν ἄλλοτε πλώσιμοι.

(4) Ὁ Ἡρόδοτος, σ. 40, Εὐτέρπη, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, βιβλ. πρῶτον καὶ Στράβων βιβλ. δέκατον ἔδομον ἐπιβεβαιῶσι τὸ αὐτὸ γεγονός.

(5) Ὁ λωτὸς εἶναι ἰδιαίτερον φυτὸν τῆς Αἴγυπτου, ὅπου αὐξάνει ἐντὸς τῶν βυάκων καὶ ἐπὶ τῶν ἀκρῶν τῶν λίμνων. Ἐξ αὐτοῦ ὑπάρχουσι δύο εἶδη, τὸ μὲν ἄνθος λευκόν, τὸ δὲ, κυανό-

ὁ Ἡρόδοτος ἀποκαλεῖ τὸ κρίνον τοῦ Νείλου, τὸν κάλαμον τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ὀνομάζομεν ζαχαροκάλαμον καὶ οὕτως διεσώθη τὸ ἀρχαῖον ἐγγώριον ὄνομα τοῦ (1) Cassab καλάμου, τὸ κολοκάσιον (2), τὸ κρίνον καὶ τὸν κύαμον. Πολλὰ παρήλθον ἔτη πρὶν ἢ διανορθῶσι τὴν καλλιέργειαν τῶν ἐγγωρίων τούτων προϊόντων. Ἡ ἀνάγκη διήγειρε τὴν βιομηχανίαν. Ἐκεῖνος δὲ, ὅστις, εἴτε κατὰ τύχην, εἴτε διὰ τῆς σκέψεως ἤθελεν εὑρεῖ εὐτυχῇ τινα ἀνακάλυψιν ἐθεωρεῖτο Βασίλειος ἡ Θεός (3). Ὁ ὅσιος ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους, εἰσέτι ὄντας ἀνθρωποφάγους, νὰ τρέφονται δι' ὀπώραν ἀντὶ τῆς ἀνθρωπίνης σαρκός. Ἡ ἴσις, ἡ, ἡ Δήμητρα ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου, καὶ ὑψώθησαν μέχρι τοῦ βαθμοῦ τῶν Θεῶν. Ἡρακλῆς ὁ Αἰγύπτιος, ὁ ἀρχαιότερος τῶν ἡρώων οἱ ὁποῖοι ἔφεραν τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀπήλλαξε τὴν Θηβαίδα τῶν κατασπαρασσόντων αὐτὴν τεράτων, διὸ καὶ τῷ Ἰδρυσαν βωμόν. Ἐν ὅσῳ οἱ λαοὶ τῆς ἀνω Αἰγύπτου διεφύλονεῖσιν εἰς τοὺς ἀγρίους τὰ ἐκτεταμένα τῶν ἔλη (4), ἡ θάλασσα, κατὰ τοὺς ἀρχαίους, ἤρχετο νὰ προσκρούσῃ τοὺς πόδας τῶν ὀρέων ὅπου εἰσὶν φιλοδομημένοι αἱ πυραμίδες. Ἐβυθίζετο δ' ἐκείθεν τοῦ πύργου τῶν Ἀράβων, λίαν μακρὰν, ἐν τῇ Λιβύῃ, καὶ ἐκάλυπτε μέρος τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, καὶ ὅλη ἡ χώρα, ἥτις, νῦν, ὀνομάζεται Δέλτα, ἐσχημάτιζε μέγαν κόλπον. (Ἀκολουθεῖ).

χρουν. Ὁ κάλυξ τοῦ λωτοῦ ἀνοίγει ὡς ἐκεῖνος μεγάλῃς μελεγκρίδος καὶ ἐκφέρει μέλινον ὁσμὴν. Τὸ πρῶτον εἶδος παράγει στρογγύλην ῥίζαν ὁμοιάζουσαν τὸ γεωμήλον. Δι' αὐτὴν τρέφονται οἱ κάτοικοι τῶν ὄχθων τῆς Μανζαλικῆς λίμνης. Οἱ ῥύακες τῶν περὶ τῆς Δαμιέττης καλύπτονται ὑπὸ τοῦ σπυροῦ τούτου ἄνθους τὸ ὅποιον ὑψοῦται περὶ τοὺς δύο πόδας ὑπὲρ τῶν ὀδῶν. Ὁ Κύριος Paw διαβεβαίει ὅτι τὸ φυτὸν τοῦτο ἠρπάζθη ἐκ τῆς Αἰγύπτου, καὶ τὸ περιγράφει οὕτω πως ὥστε δεικνύει ὅτι τὸ ὑπ' αὐτοῦ μνημονευόμενον φυτὸν οὐδὲν ὁμοιάζει τὸν λωτὸν. *Recherches sur les Egyptiens et les Chinois*, Ἐρευνᾶται περὶ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Σινῶν σελ. 150· ἀλλὰ δὲν εἶναι παράδοξον ἂν ἐσφαλὲν ὁ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ, διότι οἱ πλείστοι τῶν περιηγουμένων τὴν Αἴγυπτον οὐδέποτε εἶδαν τὸν λωτὸν ἕως οὗ οὐδὲν εὐρίσκειται ἐπὶ τῶν μεγάλων διωρύγων τοῦ Νείλου, ἀλλὰ ἐντὸς τῶν ῥυάκων οἵτινες διατρέχουσι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς γῆς.

(1) Τινὲς συγγραφεῖς εἶπον ὅτι ὁ ζαχαροκάλαμος μετεκοιμήθη ἐκ τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἰσως μετενήχθη καθάπερ καλλιεργείται. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι κατάγεται ἐκ τοῦ τόπου ὅστις προᾶγει μέγαν ἀριθμὸν ζαχαροκάλαμων καὶ ὅπου φυσικῶς φύεται. Τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα μὲ πείθει περὶ τούτου.

(2) Τὸ κολοκάσιον εἶναι φυτὸν λίαν γνωστὸν ἐν τῇ βοτανικῇ, τὸ ὅποιον καλλιεργοῦσιν ἱδικιτέρως οἱ κάτοικοι τῆς Δαμιέττης, καὶ φαίνεται πλεονέκτης τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ πεδίοις κακαλυμμένοις ὑπὸ τῶν πλατέων αὐτοῦ φύλλων. Ἡ ῥίζα τοῦ εἶναι κωνοειδὴς καὶ παχύτερα ἐκεῖνης τοῦ λωτοῦ. ἔχει δὲ γεῖσιν ὀλιγότερον ἄνιστον ἐκεῖνης τοῦ γεωμήλου.

(3) Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, σ. 24.

(4) Ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Σπράβων καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἀναφέρουσι τὸ περὶ τούτου αἶσθημα τῶν Αἰθιοπῶν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΤΩΣΕΩΣ ΤΗΣ.

Χειρόγραφον ἱερῶς τινὸς Ἑλλήνος.

(Ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ).

Ἡ ποίησις ὑπῆρξεν ἅπασα ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ σοφία τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἡ εἰκὼν τῆς φύσεως, ἡ μελωδία τῶν μεγάλων καὶ εὐγενῶν ψυχῶν, αὕτη μόνη ἡδυνήθη νὰ καταπαύνη τὰ ἔθνη, νὰ λαμπρύνῃ τὸν νοῦν, νὰ καθαρίσῃ τὰ πάθη, νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀρετὴν. Ἡ τέρψις τῆς εὐρέσεως, ἡ ἀρμονία τοῦ μέτρου, τὸ χάριεν τοῦ ὅρου, καταπραΰνουσι τὴν θορυβώδη γλῶσσαν τῶν παθῶν, ἀπαλύνουσι τὰς σκληρὰς καρδίας καὶ διδάσκουσι τὸν ἄπειρον. Τὰ ποιήματά μας, πλήρη μαγικῆς ὥδης, ὡς νὰ ἦσαν γλυκεὰ καὶ ἡχηρὰ ὄργανα, ἐμψυχοῦσι τὸν κοπιόντα, καὶ ἀναπαύουσι τὸ κουρασμένον πνεῦμα. Ἰπάρχουσι βιβλία, ἅτινα συμβουλεύουσι καὶ διδάσκουσι· ἀναγκαιοὶ ὅμως νὰ ἦναι καὶ ἕτερα δυνάμενα νὰ δισκαδεάζουν καὶ νὰ τέρπωσιν· καὶ αἱ μεγάλαι ἐλληνικαὶ ἐποποιεῖαι συντελοῦσιν ἀμφοτέρως· ὥστε ἂν ἕτερα τινὰ ἐλαφρότερα ποιήματα ἡμῶν, ἄνευ τοῦ νὰ ἦναι ἐπωφελῆ, μόνον εὐαρεσῶσιν, ἃς ἐνθυμώμεθα, ὅτι μετὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ ἐνίοτε πρὶν αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος ζητεῖ ἐνθουσιωδῶς τὴν εὐαρέστησιν. Ἀρα ἐπειδὴ τιμῶνται ὡς χρειώδη οἱ ἀμπελώνες καὶ οἱ ἐλαιῶνες, πρέπει νὰ περιφρονῶμεν τὴν μύρτον καὶ τὰ ῥόδα;

Ἐκεῖνοι οἱ ἄθλιοι μισάνθρωποι οἱ συκοφαντοῦντες τὴν ποίησιν, καὶ θέλοντες νὰ τὴν ἐξορίζωσι ἐκ τῶν ἐπασχολήσεων ἢ ἐκ τῶν σπουδῶν τῆς νεολαίας, δὲν ἤθελε κακῶς ὁμοιάζεσθαι πρὸς ἐκεῖνον τὸν ἄγροικον Λυκούργον τὸν υἱὸν τοῦ Δριάνδος ὅστις διὰ νὰ πολέμησῃ τὰς μανίας τοῦ Βάκχου, ἐξέρίριζε τὰς ἀμπέλους. Ἐὰν ὁ Λυκούργος ἐφοβεῖτο τὴν μέθην, λέγει ὁ ἐξοχος Πλούταρχος, διατί δὲν ἔκαμνε νὰ διαβῇ ῥυαξ τις ἐκ τῶν ἀμπελώνων του; Οὕτως ἤθελε διδάξῃ νὰ συγκερνᾶται ἡ ὁρμὴ τοῦ Θεοῦ τοῦ οἴνου μετὰ τῆς δρόσου τῶν νηφαλίων Νηρηίδων. Καὶ διατί λοιπόν! οἱ ἀναζῶντες ἠθικολόγοι καὶ ὑποκριταὶ Λυκούργοι, ἂν ἐμελλον νὰ κυβερνήσωσι τὸν κόσμον, δὲν ἤθελον ἐπιθυμῆσαι ἔτι καὶ αὐτοὶ νὰ ἀποδιώξωσι τὴν ἀνοιξίν ἐκ τοῦ διασθήματος τοῦ ἔτους, καὶ νὰ ἀποτρέψωσι τὴν νεολαίαν ἐκ τῆς ὁρμητικῆς ἡμῶν ὑπάρξεως!

Σοβαροὶ καὶ χωρὶς νὰ συλλογιζώμεθα ὡς οἱ Ζωῖλοι, ἃς ἀνιχνεύσωμεν ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς ποιήσεως, καὶ ἃς εἰπωμεν παραχρῆμα ὅτι αὕτη ἐγεννήθη μετὰ τῆς κοινωνίας. Μόλις ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ

ἰδὼν συνώδευσαν τοὺς ἀνθρώπους, αἱ ἐνάρετοι αὐτῶν ψυχαὶ εἰσέδυσαν καὶ ἐφῆμισαν τὴν γλυκύτητα τοῦ κοινοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου. Εἰς αὐτὴν τὴν εὐτυχὴ ἀπλότητα, ἐκεῖνοι οἱ ἄνδρες, συναδελφούμενοι ὥπως θυσιάσωσι πρὸς τοὺς Θεοὺς ἢ ζητήσωσι περὶ τῶν κοινωνικῶν χρειῶν, ἐδιηγήθησαν τὴν μακαριότητα τοῦ ἀφρόνου καὶ ὀλιγαρχοῦς βίου τῶν, τοὺς τοσοῦτων παρθενικοῦς ἐρωτας, τὰς σπανίας ἀτυχίας, τὰ σύντομα ταξείδια, καὶ τοὺς θριάμβους τῶν ἡρώων αὐτῶν. Ἰδοὺ τὰ πρῶτα ποιητικὰ διηγήματα.

Ἔως ἐκ τῆς γεννήσεως αὐτῆς, ἡ γλῶσσα τῆς ποιήσεως διεκρίθη ἐκ τῆς ἀγοραίας ἐκλέγουσα λέξεις καὶ μεταπλάττουσα τὰ πράγματα δι' ὑπερβολῆς καὶ συνθέσεως. Ὅταν ὁ ἐνθουσιασμός φλογίζεται, τὰ ἀντικείμενα δὲν παρίστανται πλέον εἰς τὴν φαντασίαν ὅποια ὑπάρχουσι φυσικῶς, ἀλλ' ὅποια τὸ πάθος μετασχηματίζει. Ὁ ποιητὴς τὰ μεγαλύνει, τὰ ἀποσπᾷ ἐκ τῆς γῆς, τὰ ῥίπτει πρὸς τὸν οὐρανὸν, τὰ ἐμψυχώνει, κατέχει αὐτῶν γλῶσσαν τινὰ καθ' ὅλου ἐδικὴν του καὶ ὅλα ταῦτα τὰ μεγάλα σχήματα τοῦ ὕψους ἃ ἡμεῖς καλοῦμεν καταχρήσεις, ἀποστροφάς, προσωποποιίας, ἄλλο δὲν εἶναι εἰμὴ ἡ ἀρχαία διάλεκτος τῆς ποιήσεως.

Ὁ ἐνθουσιασμός ὑψώνει τὴν διάνοιαν, ἀνέπλασεν ἔτι βεβαίαν τινὰ μελωδίαν, ἡχώ τῆς χαρᾶς, τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τοῦ πόνου. Αἱ δύο πηγαὶ τῆς ποιήσεως, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ὑπῆρξαν ἡ μίμησις τῆς φύσεως καὶ ἡ μουσική. Οἱ πρῶτοι ποιηταὶ ἐψάλαν τοὺς στίχους τῶν, ἐξ ὧν προῆλθεν ἡ συναρμολογία τῶν λέξεων μετὰ τῆς βοηθείας τῶν μέτρων καὶ τῶν ῥυθμῶν. Ἡ σχέσις τῶν στίχων πρὸς τοὺς ἤχους ὑπῆρξε κατὰ πρῶτον ἀνώμαλος καὶ ἀτελής· ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι καθημερινῶς εὐαισθητότεροι εἰς τὰ θέλητρα τῆς μελωδίας, ἐστερέωσαν τὸν γνώμονα τῶν χρόνων, τὴν συμμετρίαν τῶν λέξεων, καὶ ἐπροσδιώρισαν οὕτω τὴν τέχνην τῆς στιχουργίας.

Ἡ ποίησις ὑπῆρξεν ἡ ἀρχαία εὐγλωττία. Λόγοι, ὁμιλίας ἄνευ τέχνης, οὐδὲν ἔθελον παρέξει ἀποτέλεσμα ἐπὶ σκληρῶν ἀνθρώπων, ἀγαπόντων μόνον μάχας καὶ γεωργίας. Ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ἐμπνευσις μόναι δύνανται νὰ ἀποσύρουν ὀπισθεν τοὺς λαοὺς τοὺς ἀπλήστους νὰ τὰς ἀκούσωσιν. Εἰς τὴν πραγματικὴν ποίησιν, ἥτις βοηθεῖται παρὰ τῆς μουσικῆς, συνέδραμον ἱερεῖς, βασιλεῖς, νομοθέται, ὅπως διδάξωσι καὶ ὑποτάσσωσι ποιμένας, γεωργοὺς, ὀρνιθοθήρας, καὶ ἐκείνους ἔτι τοὺς ὁποίους τρέφει ἡ θάλασσα, ὡς λέγει ὁ Πίνδαρος (1). Ἡ πειθὴ καὶ ἡ ὑπακοὴ ἐγεννῶντο ἐκ τῆς ποιήσεως· ἡ τέχνη τοῦ ὕψους ὑπῆρχεν ἔτι

(1) Μαλοβότα τ' ἀρότα τ' ὀρνιθοδόχοι τε καὶ ὅν πόντος τρέφει.

ἀτελής, ἀλλ' ἡ μελωδία αὐτὰ ἀνεπλήρου, καὶ ὁ ῥυθμός καὶ ἡ ἁρμονία ἤρχοντο πρὸς τούτοις εἰς βοήθειαν τῆς μνήμης· οἱ γέροντες ἡμῶν ἐδιηγούντο τοὺς ὠραίους στίχους εἰς τὰ τέκνα τῶν, ὡς εὐσεβῆ τινα παραδόσιν, καὶ αἱ ᾠδαὶ ἐγένοντο τὰ χρονικά τῆς ἱστορίας, καὶ τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς πολιτικῆς.

Τίνες ὑπῆρξαν λοιπὸν οἱ θεμελιωταὶ καὶ οἱ ἐντελέστεροι δημιουργοὶ τῆς ποιητικῆς τέχνης;—Ὡ Ἕλληνες! ὦ ἀκριβοί μου συμπατριῶται, ἀποκρίθητι καὶ παραλείποντες κατὰ μέρος τὰ ὑπὸ Θεοῦ ἐμπνευσμένα βιβλία, ἀνώτερα πάσης συγκρίσεως καὶ παντὸς ἐγκωμίου, λέγετε ἐάν ἐκεῖνη ἡ φλόξ ἡ φωτίζουσα ἐσσεῖ τὸν κόσμον, ἡνάφη ἐξ ἄλλων χειρῶν καὶ οὐχὶ ἐξ ἐκείνων τῶν προγόνων μας. Ἡ ἀρχαία Αἴγυπτος, ἥτις ἐκνήρυχθη μῆτηρ πάσης σοφίας, ἔλαβε συγγραφεῖς τινὰς ὕμνων ἀγνοουμένων τὴν σήμερον· προστούτοις δὲ, ἐάν πιεσώμεν τὸν σοφὸν Δίωνα, οἱ Αἰγύπτιοι οὐδὲν ὑπελογίζοντο τὴν ποίησιν. Ὅσις ἔχρη ὕδωρ νὰ πῆρ, ἐσυνείθιζον νὰ λέγωσι, δύναται νὰ ἀπέχη τοῦ οἴνου· καὶ ὅτε δύναται τις νὰ μανθάνῃ τὴν ἀλήθειαν ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ, τί χραισμεύουσιν οἱ καλοὶ στίχοι; Οἱ Ἀραβες μεγαλύνουσι τὰ ἀρχαῖα τῶν ποιήματα διαιροῦντες εἰς δύο εἶδη τὰ γνωμικά καὶ τὰ ὀχληρά· τὰ πρῶτα συνῥαμμένα, ἄνευ συνδέσμου, κατακομμένα, συγκρίνουσιν αὐτὰ μὲ ἄλλων μαργαρίτων· τὰ δεύτερα ἐν φράσει συνεχεῖ, ἄνευ διακοπῆς, ἐπιφορτιζόμενα ἐκ μιᾶς ἀπείρου συνεχείας στοχασμῶν, λέγουσιν ὅτι αὐτὰ, ὁμοιάζουσι μὲ πλαστοὺς μαργαρίτας. Οἱ Πέρσαι ὁμιλοῦν ἔτι καὶ αὐτοὶ περὶ τῶν ἀρχαίων στιχουργημένων χρονικῶν τῶν· ἀλλ' αὐτόθι οὐδὲν ἄλλο εὐρίσκεται εἰμὴ ἡ ἀσιατικὴ βαρύτης τῆς φιλοκαλίας τῶν σατραπῶν, οἵτινες θέλουσι πάντοτε νὰ ὀνομάζωνται Σελῆναι καὶ Ἥλιοι. Τέλος πρὸς Βορρᾶν οἱ Σκανδιναυοὶ εἶχον τοὺς Σκάλδους τῶν· οἱ Κελτοὶ, τοὺς Γαλάτας Δρυνίδας τῶν· οἱ Βρεττανοὶ καὶ οἱ Γερμανοὶ τοὺς Βάρδους—ἀλλ' ὁ Ὀμηρος ἵπταται ὡς ἀετὸς ἐφ' ὅλων τούτων τῶν αἰδῶν τῶν πρώτων αἰώνων, τόσον δι' ἀρχαιότητα ὅσον καὶ διὰ ὕψος μεγαλοφυΐας.

Ναί, ἡ Ἑλλάς εἶναι ἡ πηγὴ πάσης ποιήσεως, πάσης ἐπιστήμης· ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ, τῶν ὀρέων μας, κατ' ἀρχὰς ἀντήχησεν ἡ φωνὴ τῶν Μουσῶν· ἐπὶ τοῦ Ἐλικῶνος ὁ Ἀπόλλων ἀντήχησε τοὺς πρώτους ἐναρμονίους ἤχους τῆς λύρας αὐτοῦ· τὸ τερπνὸν καὶ συγκερασμένον κλίμα τῆς Ἑλλάδος, ὁ οὐρανὸς αὐτῆς αἰεὶ καθαρὸς, πάντοτε γαλάζιος ἐδακτυλοδείχθησεν παρὰ τῆς φύσεως ὅπως καταστῆθῃσιν ὁ ναὸς τῶν Χαρῖτων· καὶ αἱ Χάριτες, κατὰ τὸν Πίνδαρον, ἄλλο δὲν εἶναι εἰμὴ ἡ ποίησις. Τίνα ἦσαν τὰ ὑπέρογκα καὶ κοῦφα ποιήματα τῶν Ἀσιανῶν, αἱ βραγχναὶ καὶ αἰματώδεις κραυγαὶ τῶν ἰθῶν τοῦ πό-

λου, ενώπιον τῶν χαριέντων ἁσμάτων τῶν τοσοῦτων ἀπλοϊκῶν καὶ ἡχηρῶν τῶν Ἑλλήνων; Αὐτοὶ μόνοι, ἀνέκαθεν, ἔμαθον νὰ καλλωπίζωσι τὰς ἐννοίας μὲ ἑμμετρὸν τινα ῥυθμὸν, καὶ νὰ κοσμῶσι τὴν φύσιν τῶν ἀνθρῶν τῆς πλουσιωτέρας καὶ ἀρμονικωτέρας διαλέκτου τοῦ κόσμου.

Νηπιαζούσης τῆς κοινωνίας ἡ ποίησις ὑπῆρξε γενικὴ διάλεκτος· ὁ Μίνως ἔψαλλε τοὺς νόμους αὐτῆς συνοδευόμενος μετὰ τῆς λύρας. Μετὰ τὴν εὕρεσιν τῶν χαρακτῆρων, Ἡσίοδος, Θάλῃς, Εὐδοξος, ἔψαλον τὰ γνωμικὰ καὶ τὰς ἀνακαλύψεις αὐτῶν ἐπὶ τῆς γεωργίας καὶ ἀστρονομίας· ἡ ἱστορία μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Κάδμου καὶ τοῦ Φερεκίδου ἐκ Σκύρου, ἐχρησιμεύθη ἐκ τῆς παρασκευῆς τοῦ ἔπους, καὶ ἐκ τοῦ θελήτρου τῶν ἀλληγοριῶν.

Ἀλλ' ὅτε αἱ ψυχαὶ ἐκουράσθησαν ἐκ τοῦ μύθου καὶ ἤτησαν σοβαρωτέρας διδασκαλίας, ἡ ἀκαμπτος φιλοσοφία κατέβη ἐκ τοῦ ὀχήματος τῆς μητρὸς ποιήσεως, καὶ ῥίπτουσα κατὰ μέρος τὰ λαμπρὰ καὶ πομπώδη καλύμματα ἅτινα ἐνέδουν τὴν διαδοχὴν αὐτῆς, ἐδανείσθη παρὰ τῆς γραμματικῆς τὸν ἀπλούστερον μανδύαν· ἐκτοτε τὰ γράμματα διαιρέθησαν, καὶ ἕκαστος κλάδος τοῦ ποιητικοῦ δένδρου προήγαγεν ἴδιον αὐτοῦ καρπὸν· ὁ ἱστορικὸς ἐξεθέσεν ἐν πεζογραφίᾳ τὰ διηγήματα τῶν συμβάντων· ὁ ἠθικολόγος τὰ γνωμικὰ του· ὁ ῥήτωρ τὴν τέχνην τοῦ πείθην καὶ συγκινεῖν· ἡ δὲ ποίησις ἀπορρίπτουσα τὰς φυσικωτέρας οἰκειάς ὠραιότητας, δὲν διετήρησεν εἰμὴ τὴν τέχνην τοῦ ἀρέσκειν. Ἀναμφιλόγως μεγαλυνομένη οὕτω καὶ βοηθουμένη ἐκ τούτων τῶν εὐτυχῶν ἐπικουριῶν ἃς αἱ ὠραῖαι τέχναι δανείζονται ἀλλήλαις, ἡ φιλολογία ἐτελειοποιήθη· ἡ στιχουργία ἐκανονίσθη καὶ ἐλεπτύθη· καὶ αἱ ἐννοιαὶ προσέβησαν ἐκλεκτότεραι· ἀλλ' ἡ εὐφυΐα τῶν πρώτων ποιητῶν προήγαγε· σπινθὴρ τις ἐξήρκει ὅπως ἐξάψῃ ἐκείνας τὰς μεγάλας ψυχὰς, καὶ ἐξυπνήσῃ τὰ εὐγενῆ αὐτῶν πάθη· ὑψουμένη κραυγὴ τις ἀρμονικωτέρα καὶ περιθάλπουσα ὑπὸ τοῦ δαιμονίου ἐτάραττεν αὐτάς, καὶ ἐπληροῦντο αἱ συνελεύσεις τῶν Ἑλλήνων ἐξ' ἁσμάτων θρησκευτικῶν καὶ ἐμπνευσμένων. Οἱ νεώτεροι συγγραφεῖς ἔσπευσαν ν' ἀναπληρώσωσι ὅ,τι ἔλλειπεν ἐξ' ἐκείνων παρὰ οἴστρου, εὐφυΐας, καὶ δημιουργούσης ἰσχύος διὰ διορθωμένου ἀστείου καὶ γλαφυροῦ ὕφους· ἡσυχάζοντες ἐν τῇ οἰκίᾳ κατεπονούντο θερμαίνοντες τὴν φαντασίαν· συνεχῶς ἔτι γονυκλιτοῦσιν ἀπέναντι τῆς τέχνης τοῦ ἀγάλματος καὶ ἱκετεύουσιν αὐτὸ ἵνα ἐκπροσωπεύσῃ τὴν φύσιν, τὰ δὲ ψυχρὰ ἔπη των, ἀνευ ἐνθουσιασμοῦ, ἀναλαμβάνουσι πάντοτε ὡς λύχνος καὶ οὐδέποτε ὡς ἥλιος.

(Ἀκολουθεῖ).

Η ΕΡΥΘΡΑ ΤΑΙΝΙΑ.

Α'.

Ἡ νέα μεγάλη ἡγεμονὶς Αἰκατερίνη τῆς Ρωσσίας περιεπάτει, κεκλιμένην ἔχουσα τὴν κεφαλὴν, τοὺς διαδρόμους τῶν ἀνακτόρων. Εἰς τὰ πλάγια τῆς Ἰσατο ἡ ὠραία ἡγεμονὶς Δασκὸφ σύντροφος καὶ φίλη τῆς. Ἡ Αἰκατερίνη ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα ἐπιστολὴν τινα καὶ ἦτο κατὰ πολλὰ τεταραγμένη. Οὐδεμίᾳ τῶν δύο συντρόφων ὁμίλει. Ἡ ἡγεμονὶς ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολὴν ἐφαίνετο καὶ αὐτὴ ἐπίσης τρομασμένη, καὶ στραφεῖσα πρὸς τὴν μεγάλην ἡγεμονίδα τὴν εἶπεν·

—Τί δηλοῖ τοῦτο; Καὶ τίς τολμᾷ νὰ σὲ διευθύνῃ τοιοῦτους λόγους;

—Ὁ Γρηγόριος—ἀπεκρίθη ἡ Αἰκατερίνη ἀνυπόφωνα τοὺς ὅμους.

—Ὁ ἀνόητος!—εἶπεν ἡ ἡγεμονὶς. Ἡμεῖς ἔχομεν τόσῃν δυσκολίαν διὰ νὰ κρύψωμεν ἓνα, καὶ τώρα πῶς θὰ κάμωμεν διὰ νὰ κρύψωμεν δύο! Τοῦτο δὲν δύνатаι. Κατίγχο νὰ γείνῃ. Διακινδυνεύομεν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ζωὴν.

—Τὸ γνωρίζω, ἀπεκρίθη ἡ μεγάλη ἡγεμονὶς, ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ γείνῃ οὕτως. Ἕνας κίνδυνος περισσότερον ἢ ὀλιγότερον τί πειράζει; Πάντοτε εἴμεθα χαμένοι.

—Σιῶπα, διὰ τὸν Θεὸν μὴ μὲ φέρεις εἰς τοσαύτην ἀπελπισίαν. Ἀκόμη ὅλα δὲν ἐχάθησαν, καὶ ἐὰν θελήσωμεν δυνάμεθα εἰσέτι νὰ σωθῶμεν.—Μετὰ μακρὰν σιωπὴν, ἡ Αἰκατερίνη ἔσχισε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἐκρυψε τὰ τεμάχια εἰς τὸ ἀνοιγμα τοῦ στόματος ἐνὸς λιθίνου Τρίτωνος.

—Τί κάμνεις;—ἐφώναξεν ἡ ἡγεμονὶς, ἐκβαλοῦσα τὰ τεμάχια ἐκείνα,—δὲν ἤξεύρεις ὅτι ἐδῶ ὅλα τὰ ἐρευνοῦν; Πρέπει νὰ τὰ καύσωμεν, καὶ τότε δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἡσυχίαν.

—Αὕτη ἡ ζωὴ εἶναι ἀνυπόφορος! Εἶπεν ἡ Αἰκατερίνη.

—Γρήγορα θὰ τελειώσῃ, μὴν ἀμφιβάλης.

—Ναὶ μὲ τὸν θάνατόν μας.

—Ὅχι· ἀλλὰ μὲ ἐκείνων τῶν ἐχθρῶν μας· χρειάζεται ὅμως φρόνησις, πρόνοια καὶ προσποίησης. Ἀλλὰ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, θθά- νει πλέον οἱ ἔρωτες. Τώρα δὲ ἄκουσε! χθὲς τὸ ἐσπέρας ἡ Αὐτοκράτειρα ἔλαβε προσβολὴν εἰς τὸ στήθος, ἥτις καθ' ὅσον μὲ εἶπεν ὁ Ἰβάν Πλατὸφ ἐστάθη πολὺ σοβαρά.

—Μὲ ἐμήνυσε νὰ ὑπάγῃ ταύτην τὴν ἐσπέραν, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνα.

—Κάτι νέον θὰ ἦναι. Τίς οἶδε μὴν εἶναι ἡ τελευταία ἡμέρα καθ' ἣν σὲ κράζω Μεγάλην ἡγεμονίδα! Ἀλλὰ σὺ δὲν τὸ βάλλεις μήτε εἰς τὸν νοῦν σου. Ὁ κόσμος ἂν χαλάσῃ σὺ δὲν κινεῖσαι.

—Εἶναι καθὼς λέγεις! ἀπεκρίθη ἡ Αἰκατερίνη κύπτουσα τὴν κεφαλὴν.

—Λοιπὸν τίποτε δὲν δύναται νὰ σὲ παρηγορήσῃ!

—Ἔχε ὑπομονήν, καλὴ μου φίλη. Δὲν θέλει τὸν ἰδῶ πλέον. Θὰ τὸν λησμονήσω σὲ τὸ ὑπόσχομαι.

—Ὁ Θεὸς νὰ τὸ κάμῃ! ἐφώναζεν ἡ ἡγεμονίς. Ἐπειτα γραφεῖσα αἰφνηδίνως εἶπεν· Κἄποιοι ἔρχεται. Ἐανοίγω ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν ἄκραν τοῦ δρόμου κάποιους μὲ στολὰς στρατιωτικὰς, ὁ ἐπὶ τῆς φυλακῆς ἀξιωματικὸς τοὺς χαιρετᾷ.—Εἶναι ὁ Μέγας ἡγεμὼν!

—Ἄφες με νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ μέγαρον, ἐφώναζεν ἡ Αἰκατερίνη, ζητοῦσα νὰ σύρῃ μετ' αὐτῆς τὴν σύντροφόν της.

—Ὁχι ἄς μείνωμεν, μᾶς εἶδαν. Δίδει τὸν βραχίονά του εἰς τὴν ἀδελφὴν μου καὶ ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς. Ἠσύχασε!

Ὁ Πέτρος ἐπλησίασε, προσφέρων τὸν βραχίονα εἰς τὴν κόμησσαν Βορονζόφ μὲ τὴν ὁποίαν ζωηρῶς συνωλεῖται. Εἰς τὴν συνοδίαν του ἤτον ὁ παχὺς κλειδοῦχος Λουβινίν. Μ' ὅλον τὸν καύσωνα τοῦ Ἰουλίου ἔφερε μὴλωτὴν μὲ χρυσὰ κομβία, καὶ μεγάλην φενάκην. Δέκα ἐλάματα μακρὰν τῆς μεγάλης ἡγεμονίδος, ὁ Πέτρος ἐχωράτευε μὲ τὴν κυρίαν του. Ἡ Αἰκατερίνη ἐννόησεν εὐθὺς ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ ἦτο τὸ ἀντικείμενον τοῦ γέλωτος καὶ τῶν σαρκασμῶν των· ἀλλ' ἔμεινεν ἡσυχος. Ἡ ἡγεμονίς Δασκὸφ ἔκαμε μέγα χαιρετισμὸν, καὶ ἡ Αἰκατερίνη ἐπίσης ἐκλινε ὀλίγον τὴν κεφαλὴν χωρὶς ὅμως νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς.

—Λουβινίν, φίλε μου, εἶπεν ὁ μέγας ἡγεμὼν πρὸς τὸν κλειδοῦχον, εἶδες ποτὲ τοὺς Θεοὺς νὰ καταβοῦν ἀπὸ τὸν οὐρανόν;

—Ὁχι αὐθέντα, ἀλλ' εἶδα αὐτοὺς νὰ ἀναβοῦν ἀπὸ τὴν γῆν.—Καὶ πῶς;—Ἰδοὺ, ὦ ἡγεμὼν· Τὸ περιεχόμενον μιᾶς βαυκάλεως τῆς Βοργονίας εἶναι ἓνας Θεὸς ὡς καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ αὐτὸς σὲ ἀρπάζει μαζὶ του, καθὼς θὰ ἐπαρτηρήσῃς πολλάκις, καὶ σὲ ἀναβιδάζει εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

—Καλὰ, καλὰ, νόστιμη.... Ἀλλ' ἐδῶ πραγματεύεται περὶ μιᾶς Θεᾶς. Ἰπαγε ἐκεῖ καὶ πρόσφερε τοὺς χαιρετισμούς σου εἰς τὴν Ἀθηνᾶ, ἀλλὰ κύταζε καλὰ νὰ τοὺς προσφέρῃς ἐδαφιαίως.

Ἡ Αἰκατερίνη προσβληθεῖσα, εἶπε πρὸς τὸν γελωτοποιὸν ὅστις ἐπλησίαζεν.

—Εἰπὲ εἰς ἐκείνον ὅστις σὲ ἐπεμψε, ὅτι οἱ Θεοὶ εὐρίσκονται πολὺ ὑψηλὰ, καὶ διὰ τοῦτο οἱ θνητοὶ δὲν δύναται νὰ τοὺς προσβάλουν.

—Ἀκούεις! εἶπεν ἡ κόμησσα, μὲ αὐτὴν τὴν κυρίαν δὲν δύναται τις ποτὲ νὰ χωρατεύσῃ, δὲν εἶναι συγχωρημένον μητὲ νὰ τὴν θωρήσῃ τις. Ἰπάγωμεν, ὑπάγωμεν, ἐπειδὴ ἐδῶ εἶναι ἀνυπόφορος ζέση.

Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν ἡ κόμησσα Βορονζόφ ἤτις ἔφερε διὰ πρῶτην

φορὰν τὰ ὑποδήματα μὲ τὰ ὑψηλὰ καττύματα (τακούνια), τότε τοῦ συρμοῦ, τῆς ἔπεσε τὸ ἔν, καὶ κύψασα διὰ νὰ τὸ σκώσῃ ὁ Πέτρος τὴν ἐκράτησε λέγων·

—Ὁχι Μασκίνσκα εἶσαι πολὺ παχεῖα διὰ νὰ κύψῃς, καὶ γραφεῖς πρὸς τὰς κυρίας εἶπεν·

—Κυρία, λάβε τὴν κηλοσύνην νὰ ὑποδέσῃς τὴν καλὴν μας φίλην.

Ἡ ἡγεμονίς Δασκὸφ ἠτοιμάζετο, ἂν καὶ ἀκουσίως, νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν διαταγὴν, ἀλλ' ὁ Μέγας ἡγεμὼν τὴν ἐμπόδισε καὶ ἐνευσε τῆς συζύγου του νὰ κάμῃ τοῦτο.

—Ὡ μὴ μὴ, τὸν εἶπεν σιγὰ ἡ κόμησσα ἐρυθριῶσα, μὴν κάμνεις τοιαῦτα παιγνίδια, Πέτρε! ἀλλ' αὐτὸς χωρὶς νὰ δώσῃ ἀκρόασιν ἐξηκολούθησε

—Σὲ διορίζω, κυρία, ἐγὼ ὁ Πέτρος, νὰ βάλῃς τὸ ὑπόδημα εἰς τὴν κόμησσαν. Ἡ Αἰκατερίνη ἐκινήθη, ἠτένισε τὸν σύζυγόν της μὲ ὀζὺ καὶ βαθὺ βλέμμα, καὶ μετὰ ταῦτα ἐσέκωσε τὸ ὑπόδημα καὶ τὸ ἔδωσε τῆς κομῆσσης, ἥτις, λαμβάνουσα αὐτὸ ταχέως ἐψιθύρισε· Πόσον ὁ κύριός μας ἀγαπᾷ νὰ πιάζῃ!

—Ἄς εὐχαριστήσωμεν τὴν καλὴν μας κυρίαν, εἶπεν ὁ Πέτρος, καὶ ἄς ἡμεθα πάντοτε ἔτοιμοι νὰ κάμωμεν τὸ ἴδιον εἰς αὐτὴν.

Ἡ Αἰκατερίνη δὲν ἀπεκρίθη.

Ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα ἐρυθρὰν ταινίαν, ἥτις ἀπεσπάρθη ἐκ τοῦ υποδήματος.

—Καὶ πῶς Κυρία θέλεις νὰ κρατήσῃς τὴν ταινίαν;

—Ἐὰν τὸ συγχωρῇ ἡ Ὑψηλότης σας, ἀπεκρίθη ψυχρῶς ἡ μεγάλη ἡγεμονίς, θέλει τὴν φυλάξω πρὸς ἐνθύμησιν τῆς περιγιάσεως ταύτης. Ὁ Πέτρος ἐμενιδίωσε, καὶ ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του. Ὅτε ἐπλησίασαν εἰς τὸ μέγαρον ἡ κόμησσα Βορονζόφ τὸν εἶπε, σφίγγουσα τὴν χεῖρά του·

—Ἀξίζεις μύρια φιλήματα, ἀγαπητέ μου! Τέλος πάντων ἔδωσες εἰς αὐτὸ τὸ παιδάριον τὸ μάθημα τὸ ὅποιον τοῦ ἔπρεπε.

—Καὶ δὲν εἶναι ἀκόμη ὅλον ἐκεῖνο τὸ ὅποιον βούλομαι νὰ τῆς δώσω.

—Καὶ τί ἄλλο;

—Φυλάττω ἀκόμη εἰς ἓν κρυφὸν κιβώτιον μίαν καλύπτραν καλογραίας κεντημένην ἀπὸ τὴν γραίαν Μόρφαν, καὶ ἐστολισμένην διὰ στεφάνου μαργαρίτων.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἔκαμε τοσοῦτον νὰ γελάσῃ τὴν κόμησσαν ὥς δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναβῇ τὴν κλίμακα, καὶ εἶπεν εἰς τὸν φίλον της·

—Καὶ πότε σκοπεύεις νὰ ἐκβάλῃς ἔξω τὴν ωραίαν ταύτην καλύπτραν;

—Θὰ ἴδωμεν πρῶτον ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θὰ ἀκολουθήσῃ μετ' ὀλίγης ἡμέρας, ἀπήντησεν ὁ Πέτρος.

—Καλὰ, καλὰ, ἔχω ἀρκετὴν ὑπομονήν.—Καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ μέγαρον. Αἱ δύο φίλαι ἐξηκολούθησαν τὸν περίπατόν των. Ἡ Αἰκατερίνα ἦτο θανατηφόρου ὠχρότητος καὶ ἐκλονεῖτο. Τέλος στραφεῖσα πρὸς τὴν ἡγεμονίδα τὴν εἶπεν·

—Δὲν εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ἐξύβρισις δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ μεγαλητέρα;

—Ἀληθέστατον.

—Καὶ τώρα, ὑπέλαβεν ἡ Αἰκατερίνη, θὰ ἰδῇς τί θὰ πράξω. Ὁργίζομαι δυσκόλως, ἀλλ' ὅταν ὀργισθῶ ἡ ὑπόθεσις γίνεται περὶ ζωῆς καὶ θανάτου.

—Λοιπὸν ἄς ᾔναι! Οὕτως θὰ κάμῃς νὰ σιωπήσουν οἱ ἐχθροὶ σου, οὔτινες σὲ ἔλεγον δειλὴν, τοῦλάχιστον συνετὴν διὰ νὰ μετριάσωσι τὴν ἐκφρασιν.

—Καὶ πρέπει τις νὰ ᾔναι συνετός, ἂν θέλῃ νὰ ἐπιτύχῃ. Ἡ ἐκδίκησις καθίσταται τόσον γλυκυτέρα ὅσον περισσότερον μελετᾶται, καὶ ἀναβάλεται. Τώρα ἄς σκεφθῶμεν περὶ ἡμῶν. Θέλεις νὰ ἐπιφορτισθῇς μίαν ἀπάντησίν μου πρὸς αὐτόν;

—Ὅθ' ᾔναι εἰς ὑπηρεσίαν, ἀπεκρίθη ἡ ἡγεμονίς.

—Καὶ οὐ ὕπαγε εἰς τὸν στρατῶνα, ἐκεῖ θὰ εὕρῃς πολλοὺς φίλους τοῦ Γρηγορίου. Χαιρέτησε αὐτοὺς ἐξ ὀνόματός μου· μετὰ ταῦτα ὕπαγε εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Καζάν δεξιῇτι ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ κάμε μεγάλας ἐλεημοσύνας εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἴδου χρήματα.

—Πῶς; ἔχεις χρήματα, φίλη μου, εἶπεν ἡ ἡγεμονίς μετὰ περιχαρῆ τόνον.

—Σίγα! ἀπεκρίθη ἡ Αἰκατερίνη, θεωροῦσα γύροθεν· ὁ ἀπασταλμένος γάλλος....

—Ἐννοῶ. Λοιπὸν ἡ μικρὰ ἐκδοσις τοῦ Μολιέρου ἦν ἔλαβες χθές;....

—Περιεῖχε μεταξὺ τῶν φύλλων τραπεζιτικὰ γραμμάτια, ἀπεκρίθη ἡ Αἰκατερίνη. Ὁ Μαρκέσιος μὲ ἔγραψεν ὅτι γνωρίζων ὅτι ἐπεθύμουν μίαν ἐκδοσιν μετὰ σημειώσεων, μὲ ἔπεμψε μίαν, ἐλπίζων ὅτι ᾔθελε μὲ εὐχαριστήσῃ τὰ μέγιστα. Οὐδέποτε ἀνέγνωσα τὸν Μολιέρον μετὰ τοσούτου πόθου.

—Τὸ πιστεύω. Τώρα ἄς χωρισθῶμεν. Ὑπάγω νὰ ἐκτελέσω τὰς ἐντολάς σου. Καλὴ ἐντάμοσις.
(Ἀκολουθεῖ).

ΕἰΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Ὁ ἀριθμὸς οὗτος συμπληροῖ τὸ Δ' ἔτος τοῦ Περιδικοῦ μας, καὶ ὡς δὲν ἐλλείψαμεν εἰσέτι νὰ ὑπηρετῶμεν τὸ μέσον τοῦτο τῆς ἀληθινῆς προόδου, οὕτω καὶ θέλομεν ἐξηκολουθήσῃ, ἐπικαλούμενοι μόνον τὴν συνδρομὴν τῶν ἀληθῶς ἀγαπώντων τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν τάξιν.

